

Súd: Najvyšší súd SR
Spisová značka: 9Sžsk/65/2017
Identifikačné číslo spisu: 2014200312
Dátum vydania rozhodnutia: 24.04.2019
Meno a priezvisko: JUDr. Viera Nevedelová
Funkcia: sudca
ECLI: ECLI:SK:NSSR:2019:2014200312.1

ROZSUDOK

Najvyšší súd Slovenskej republiky v senáte zloženom z predsedníčky senátu JUDr. Viery Nevedelovej a členov senátu JUDr. Judity Kokolevskej a Mgr. Viliama Pohančeniča, v právnej veci žalobcu: T. R. J., bytom ul. T. XX, XX-XXX A., T. C., právne zastúpeného: V4 Legal s. r. o., so sídlom Tvrdého 783/4, 010 01 Žilina, Slovenská republika, proti žalovanej: Sociálna poisťovňa, ústredie, Ul. 29. augusta č. 8 a 10, Bratislava, za účasti: J. R. Y., bytom T. Xb/XX, XX-XXX V. - V., T. C., o preskúmanie zákonnosti rozhodnutia žalovanej č. 8496-4/2014-BA, zo dňa 01.04.2014, o kasačnej sťažnosti žalobcu proti rozsudku Krajského súdu v Trnave, č. k. 14S/73/2014-162 z 28. novembra 2016, takto

rozhodol:

Najvyšší súd Slovenskej republiky rozsudok Krajského súdu v Trnave č. k. 14S/73/2014-162 z 28. novembra 2016 m e n í tak, že rozhodnutie žalovanej č. 8496-4/2014-BA z 01. apríla 2014 z r u š u j e a vec jej v r a c i a na ďalšie konanie.

Žalovaná j e p o v i n á nahradiť žalobcovi trovy konania na krajskom súde a trovy kasačného konania.

Odôvodnenie

1. Krajský súd v Trnave rozsudkom č. k. 14S/73/2014-162 z 28.11.2016 zamietol žalobu, ktorou žalobca žiadal zrušiť rozhodnutie žalovanej č. 8496-4/2014-BA, zo dňa 01.04.2014 a vec jej vrátiť na ďalšie konanie.

2. Sociálna poisťovňa, pobočka Trnava ako prvostupňový orgán rozhodnutím č. 700-0182/2011-23 zo dňa 08.09.2011 rozhodla, že žalobcovi ako zamestnancovi nevznikla účasť na nemocenskom poistení, dôchodkovom poistení a poistení v nezamestnanosti dňom 01.12.2010. Svoje rozhodnutie odôvodnila tým, že u zamestnávateľa žalobcu J. R. Y. - GM CONZULTING, 919 10 Buková, IČO: 45 506 108, nebolo možné ani fyzickou kontrolou preukázať reálny výkon činnosti zamestnanca, a preto zamestnancovi nevznikla účasť na nemocenskom poistení, dôchodkovom poistení a poistení v nezamestnanosti od 01.12.2010. Proti uvedenému rozhodnutiu podal žalobca odvolanie, v ktorom namietal porušenie zásad konania vo veciach sociálneho poistenia, konkrétne neupovedomenie o začatí konania (porušenie § 185 ods. 4 zákona č. 461/2003 Z. z. o sociálnom poistení v znení neskorších predpisov (ďalej len „zákon č. 461/2003 Z. z.“), odopretie práv účastníka konania (porušenie § 173 ods.

2 zákona č. 461/2003 Z. z. a čl. 48 bod 2 Ústavy Slovenskej republiky), neúplné zistenie skutkového stavu a nesprávne posúdenie veci (porušenie § 195 ods. 2 zákona č. 461/2003 Z. z.) a neprihliadnutie na dôkazy predložené v konaní zamestnávateľom (porušenie § 209 ods. 1 zákona č. 461/2003 Z. z.).

3. O podanom odvolaní rozhodla žalovaná rozhodnutím č. 8496-4/2014-BA z 01.04.2014 (ďalej len „preskúmané rozhodnutie“), ktorým zmenila prvostupňové rozhodnutie Sociálnej poisťovne, pobočka Trnava tak, že z výrokovej časti vypustila text „...nevznikla účasť na nemocenskom poistení, dôchodkovom poistení a poistení v nezamestnanosti dňom 01. decembra 2010...“ a nahradila ho textom: „...nevzniklo povinné nemocenské poistenie, povinné dôchodkové poistenie a povinné poistenie v nezamestnanosti dňa 01. decembra 2010 podľa slovenskej legislatívy.“. V ostatnom prvostupňové rozhodnutie potvrdila. V odôvodnení žalovaná uviedla, že na základe vykonanej fyzickej kontroly v sídle zamestnávateľa nebol preukázaný reálny výkon činnosti zamestnancov na území Slovenskej republiky, a preto nevzniklo žalobcovi povinné nemocenské poistenie, povinné dôchodkové poistenie a povinné poistenie v nezamestnanosti dňa 01.12.2010 podľa slovenskej legislatívy. Na základe listu poľskej inštitúcie ZUS z 10.10.2013 Sociálna poisťovňa dňa 10.12.2013 akceptovala návrh poľskej inštitúcie ZUS na uzatvorenie spoločnej dohody v súlade s čl. 16 (4) vykonávacieho nariadenia, v zmysle ktorej bolo žalobcovi určené poľské zákonodarstvo, ktoré má konečnú platnosť. Zároveň poukázala na ustanovenie § 172 a nasl. zákona č. 461/2003 Z. z. a uviedla, že konanie vo veci vzniku, prerušenia a zániku sociálneho poistenia v sporných prípadoch je nedávkové konanie, ktoré podľa § 184 ods. 8 zákona č. 461/2003 Z. z. môže začať aj z podnetu organizačnej zložky Sociálnej poisťovne.

4. Proti uvedenému rozhodnutiu žalovaného podal žalobca žalobu, v ktorej namietal, že žalobcovi bola určená slovenská legislatíva s poukazom na čl. 13 ods. 3 Nariadenia Európskeho parlamentu a Rady 883/2004 o koordinácii systémov sociálneho zabezpečenia, a toto určenie legislatívy sa stalo konečným. Namietal tiež nedostatočné zistenie skutkového stavu správnymi orgánmi a nevysporiadanie sa s individuálnou situáciou žalobcu. Poukázal na princíp rovnakého zaobchádzania s občanmi Poľskej republiky a žiadal napadnuté rozhodnutie žalovanej zrušiť a vec jej vrátiť na ďalšie konanie.

5. Žalovaná k námietkam žalobcu obsiahnutým v žalobe uviedla, že základným nariadením vo vzťahu ku koordinácii systémov sociálneho zabezpečenia je nariadenie (ES) Európskeho parlamentu a Rady č. 883/2004 z 29.04.2004 o koordinácii systémov sociálneho zabezpečenia v znení nariadenia (ES) Európskeho parlamentu a Rady č. 988/2009 zo 16.09.2009 (základné nariadenia) a nariadenia Európskeho parlamentu a Rady (ES) č. 987/2009 zo 16.09.2009, ktorým sa stanovuje postup vykonávania základného nariadenia (vykonávacie nariadenie). Poukázala na čl. 11 (3) a čl. 13 základného nariadenia a uviedla, že v oboch prípadoch sa na osobu vzťahuje legislatíva štátu, v ktorom je fyzická osoba zamestnaná, avšak pri určovaní legislatívy je rozhodujúci nielen status osoby ako zamestnanca, ale aj reálny výkon činnosti. Na podnet poľskej inštitúcie sociálneho zabezpečenia začala Sociálna poisťovňa vykonávať kontroly zamerané na reálny výkon činnosti zamestnancov z dôvodu, že v mnohých prípadoch cieľom nie je výkon zamestnania na pracovnú zmluvu mimo hraníc Poľskej republiky, ale vyhýbanie sa plateniu odvodov na sociálne zabezpečenie v Poľskej republike z podnikateľskej činnosti. Uviedla, že len v tých prípadoch, kedy sa nepreukáže reálny výkon činnosti dotknutého zamestnanca na základe špecifických kritérií, rozhoduje Sociálna poisťovňa o tom, že zamestnancovi nevzniklo, resp. zaniklo povinné nemocenské poistenie, povinné dôchodkové poistenie a povinné poistenie v nezamestnanosti podľa slovenskej legislatívy. Ďalej uviedla, že prihláška na sociálne poistenie nemá konštitutívne účinky a nemôže zakladať povinné sociálne poistenie ani vznik povinného sociálneho poistenia v rozpore s koordináčnymi nariadeniami Európskej únie. Vychádzajúc z uvedeného, ak nie je určená slovenská legislatíva, prihláška zamestnanca do sociálneho poistenia je právne neúčinná. Zároveň poukázala na list Sociálnej poisťovne, ústredie zo dňa 10.12.2013, ktorým Sociálna poisťovňa akceptovala návrh poľskej inštitúcie sociálneho zabezpečenia ZUS zo dňa 10.10.2013 na uzatvorenie spoločnej dohody medzi Sociálnou poisťovňou a poľskou inštitúciou sociálneho zabezpečenia ZUS v súlade s článkom 16 ods. 4 vykonávacieho nariadenia, v zmysle ktorej bolo aj žalobcovi určené poľské zákonodarstvo, ktoré má konečnú platnosť. Navrhla, aby krajský súd žalobu zamietol.

6. Krajský súd rozsudkom 14S/73/2014-48 zo 16.04.2015 zrušil preskúmané rozhodnutie žalovanej a

vec jej vrátil na ďalšie konanie. Tento rozsudok bol na základe podaného odvolania žalovanou zrušený uznesením Najvyššieho súdu SR č. k. 9Sžso/106/2015 zo dňa 24.02.2016. Najvyšší súd uviedol, že krajský súd postupoval nesprávne, keď do konania ako účastníka nepríbral zamestnávateľa žalobcu - fyzickú osobu J. R. Y., ktorému zaniklo živnostenské oprávnenie dňom 02.06.2012, pretože bol účastníkom správneho konania a aj po zániku jeho živnostenského oprávnenia v súlade s § 173 ods. 1 zákona č. 461/2003 Z. z. ide o fyzickú osobu, o ktorej právach alebo povinnostiach sa má konať alebo ktorej práva alebo povinnosti môžu byť rozhodnutím správneho orgánu dotknuté. Po vrátení veci krajský súd pribral do konania zamestnávateľa žalobcu J. R. Y., bytom T. Xb/XX, XX-XXX V. - V., T. C.. Príbratý účastník sa k žalobe ani k vyjadreniu žalovanej nevyjadril.

7. V rámci ďalšieho konania žalobca poukázal na obdobné prípady, v ktorých krajský súd zrušil rozhodnutie žalovaného a navrhol, aby krajský súd v danej veci prerušil konania až do ukončenia konania o prejudiciálnych otázkach Súdny dvorom EÚ v súvislosti s uznesením NS SR, sp. zn. 1Sžso/11/2015 z 28.01.2016, v ktorom sa riešila obdobná vec.

8. Krajský súd v novom rozsudku považoval žalobu za nedôvodnú. Podľa názoru krajského súdu, aplikovať základné nariadenie a jeho čl. 11 ods. 1 vo väzbe na čl. 13 ods. 3 ako aj vykonávacie nariadenie čl. 14-16 je možné iba v prípade, keď osoba vykonáva činnosť zamestnanca a činnosť samostatne zárobkovo činnnej osoby (ďalej len „SZČO“) súčasne v dvoch členských štátoch. V posudzovanej veci žalobca vykonáva samostatnú zárobkovú činnosť v Poľskej republike (čo nebolo v konaní sporné), z vykonaného dokazovania v správnom konaní však nebolo preukázané, že by reálne, fakticky vykonával činnosť zamestnanca u zamestnávateľa J. R. Y. - GM CONZULTING. Konštatoval, že žalobca dokladmi doloženými v rámci správneho konania nepreukázal vykonávanie prác promotéra služieb a produktov poskytovaných zamestnávateľom alebo klientmi zamestnávateľa. Promotér (z anglického promotion podpora, propagácia značiek, výrobkov, akcií a ďalších) je osoba, úlohou ktorej je zviditeľniť určitý produkt, značku alebo službu a urobiť ich pre zákazníkov atraktívnejšími a viditeľnejšími, s cieľom podpory ich predaja. Úlohou promotéra nemôže byť, bez ďalšieho, len fyzické odovzdávanie vizitiek rôznych firiem.

9. Krajský súd dospel k záveru, že neboli splnené zákonné predpoklady pre aplikáciu základného nariadenia - čl. 13 ods. 3, lebo nebol preukázaný reálny súbeh činností žalobcu ako SZČO na území Poľskej republiky a zamestnanca na území SR, keď nebolo preukázané, že žalobca vykonával súčasne činnosť ako zamestnaná osoba a činnosť ako samostatne zárobkovo činná osoba v odlišných členských štátoch tak, ako predpokladá čl. 13 ods. 3 základného nariadenia. Iba táto skutočnosť môže zakladať postup podľa základného nariadenia čl. 13 ods. 3 a aplikáciu uplatniteľných právnych predpisov príslušného členského štátu (hlava II čl. 16 vykonávacieho nariadenia).

10. Záver prvostupňového správneho orgánu a žalovanej, že žalobcovi nevzniklo povinné nemocenské poistenie, povinné dôchodkové poistenie a povinné poistenie v nezamestnanosti podľa slovenskej legislatívy je podľa krajského súdu súladný so zákonom. Krajský súd poukázal na rozsudok NS SR 10Sžso/29/2015, v zmysle ktorého postupoval, pretože na rozdiel od rozsudkov krajských súdov, ktoré uviedol žalobca vo vyjadrení, je rozhodnutie najvyššieho súdu pre nižšie súdy záväzné.

11. Záverom krajský súd skonštatoval, že napriek predĺženému uzneseniu NS SR sp. zn. 1Sžso/11/2015 z 28.01.2016 neprerušil konanie s prihliadnutím na rozsudok NS SR sp. zn. 10Sžso/29/2015 a pokiaľ súd vyššieho stupňa bude toho názoru, že v danej veci je dôvod na prerušenie, nič mu nebráni predmetné konanie prerušiť.

12. Proti uvedenému rozsudku krajského súdu podal kasačnú sťažnosť žalobca z dôvodu, že krajský súd znemožnil žalobcovi uskutočnenie jeho procesných práv v takej miere, že došlo k porušeniu práva na spravodlivý proces, rozhodol na základe nesprávneho právneho posúdenia veci a odklonil sa od ustálenej rozhodovacej praxe.

13. Žalobca v prvom rade nesúhlasil so spochybnením prípustnosti aplikácie čl. 13 ods. 3 základného

nariadenia na skutkový stav žalobcu. Namietal, že vykonané dokazovanie, ktoré predchádzalo vydaniu rozsudku je nedostatočné na prijatie objektívneho záveru, že žalobca reálne činnosť zamestnanca nevykonával. Poukázal na to, že žalobca predložil všetky listinné dôkazy, ktoré od neho možno rozumne požadovať, čím bolo vyčerpané jeho dôkazné bremeno. Naopak podľa jeho názoru žalovaný neunesol dôkazné bremeno v súvislosti s tvrdením, že žalobca prácu ako zamestnanec reálne nevykonáva. Prístup súdu k vyhodnoteniu dôkazov považoval za selektívny, pričom súd ani správny orgán neuviedli, ktoré dôkazy boli spôsobilé reálny výkon činnosti žalobcu potvrdiť. V nadväznosti na uvedené mal žalobca za to, že rozsudok krajského súdu je arbitrárny a nedostatočne odôvodnený, čím súd porušil jeho právo na spravodlivé súdne konanie. Opätovne požiadal o prerušenie konania kvôli prebiehajúcemu konaniu o prejudiciálnej otázke, ktorej vyriešenie je podľa žalobcu relevantné aj v tomto konaní. Záverom poukázal na rozhodnutie Najvyššieho súdu SR 10Sžso/24/2015, ktorým najvyšší súd v obdobnej veci potvrdil rozhodnutie prvostupňového súdu, ktorým tento súd zrušil rozhodnutie žalovanej a vrátil jej vec na nové konanie a rozhodnutie. Žiadal zrušiť rozsudok krajského súdu alternatívne zmeniť ho tak, že zrušuje preskúmané rozhodnutie žalovanej a vec jej vracia na ďalšie konanie.

14. Ku kasačnej sťažnosti sa vyjadrila žalovaná, podľa ktorej žalobca neuviedol také námietky k správnosti preskúmaného rozhodnutia, ani právne relevantné dôvody, ktoré by odôvodňovali zmenu alebo zrušenie rozhodnutia žalovanej. Uviedla, že vo svojich písomných podaniach v konaní pred krajským súdom zaujala stanovisko ku každej námietke žalobcu obsiahnutej v žalobe. Nesúhlasila s názorom žalobcu, že na základe pracovnej zmluvy automaticky nadobúda status zamestnanca. Uviedla, že reálny výkon činnosti predpokladá aj priamo čl. 13 (3) základného nariadenia a s týmto názorom sa stotožnil aj Najvyšší súd Slovenskej republiky v rozsudku sp. zn. 10Sžso/77/2015. Mala za to, že dôkazy predložené žalobcom nepreukázali, že došlo k reálnemu výkonu činnosti. Zopakovala zistenia z kontroly zo dňa 07.07.2011, z ktorej bola vypracovaná správa dňa 14.07.2011. S poukazom na čl. 3 ods. 2 vykonávacieho nariadenia uviedla, že dôkazné bremeno leží aj na žalobcovi a jeho zamestnávateľovi. Žalovaná ďalej poukázala aj na čl. 16 ods. 4 vykonávacieho nariadenia, v zmysle ktorého je možné určiť právne predpisy vzájomnou dohodou dotknutých inštitúcií. Žiadala rozsudok krajského súdu ako vecne správny potvrdiť.

15. Najvyšší súd Slovenskej republiky ako kasačný súd (§ 438 ods. 2 zákona č. 162/2015 Z. z. Správny súdny poriadok (ďalej len „SSP“) preskúmal napadnutý rozsudok krajského súdu spolu s konaním, ktoré predchádzalo jeho vydaniu a dospel k záveru, že kasačná sťažnosť žalobcu je dôvodná.

16. Podľa čl. 2 ods. 1 základného nariadenia toto nariadenie sa vzťahuje na štátnych príslušníkov členského štátu, osoby bez štátnej príslušnosti a utečencov, ktorí majú bydlisko v členskom štáte a podliehajú alebo podliehali právnym predpisom jedného alebo viacerých členských štátov, ako aj na ich rodinných príslušníkov a ich pozostalých.

17. Podľa čl. 1 základného nariadenia „bydlisko“ znamená miesto, kde osoba zvyčajne býva.

18. Podľa čl. 11 ods. 1 základného nariadenia osoby, na ktoré sa toto nariadenie vzťahuje, podliehajú právnym predpisom len jedného členského štátu. Tieto právne predpisy sa určia v súlade s touto hlavou.

19. Podľa čl. 13 ods. 3 základného nariadenia osoba, ktorá zvyčajne vykonáva činnosť ako zamestnaná osoba a činnosť ako samostatne zárobkovo činná osoba v odlišných členských štátoch, podlieha právnym predpisom členského štátu, v ktorom vykonáva činnosť ako zamestnanec, alebo ak vykonáva takúto činnosť v dvoch alebo viacerých členských štátoch, právnym predpisom určeným v súlade s odsekom 1.

20. Podľa čl. 16 ods. 1 vykonávacieho nariadenia osoba, ktorá vykonáva činnosti v dvoch alebo vo viacerých členských štátoch, informuje o tejto skutočnosti inštitúciu určenú príslušným úradom členského štátu bydliska.

21. Podľa čl. 16 ods. 2 vykonávacieho nariadenia určená inštitúcia členského štátu bydliska bezodkladne

určí uplatniteľné právne predpisy, ktoré sa na dotknutú osobu uplatňujú, so zreteľom na článok 13 základného nariadenia a článok 14 vykonávacieho nariadenia. Toto určenie sa považuje za predbežné. Inštitúcia informuje o predbežnom určení uplatniteľných právnych predpisov určené inštitúcie každého členského štátu, v ktorom sa činnosť vykonáva.

22. Podľa čl. 16 ods. 3 vykonávacieho nariadenia predbežné určenie uplatniteľných právnych predpisov, ako sa stanovuje v odseku 2, sa stáva definitívnym do dvoch mesiacov Odo dňa, keď boli inštitúcie určené príslušnými orgánmi dotknutých členských štátov o ňom informované v súlade s odsekom 2, ak už uplatniteľné právne predpisy neboli definitívne určené na základe odseku 4 alebo najmenej jedna dotknutá inštitúcia neinformovala inštitúciu určenú príslušným úradom členského štátu bydliska do konca tejto dvojmesačnej lehoty o tom, že nemôže prijať toto určenie alebo že zaujala k tejto veci odlišné stanovisko.

23. Podľa čl. 16 ods. 4 vykonávacieho nariadenia ak existuje neistota vo veci určenia uplatniteľných právnych predpisov, v dôsledku ktorej je potrebné, aby inštitúcie alebo úrady dvoch alebo viacerých členských štátov na požiadanie jednej alebo viacerých inštitúcií určených príslušnými úradmi dotknutých členských štátov alebo samotných týchto úradov navzájom rokovali, určia sa právne predpisy uplatniteľné na dotknutú osobu vzájomnou dohodou a so zreteľom na článok 13 základného nariadenia a príslušné ustanovenia článku 14 vykonávacieho nariadenia. Ak inštitúcie alebo príslušné dotknuté úrady nemajú vo veci rovnaké stanoviská, snažia sa dosiahnuť dohodu v súlade s uvedenými podmienkami a uplatní sa článok 6 vykonávacieho nariadenia.

24. Podľa čl. 16 ods. 5 vykonávacieho nariadenia príslušná inštitúcia členského štátu, ktorého právne predpisy boli predbežne alebo definitívne určené za uplatniteľné, to bezodkladne oznámi dotknutej osobe.

25. Podľa čl. 16 ods. 6 vykonávacieho nariadenia ak dotknutá osoba neposkytne informácie podľa odseku 1, uplatnia sa ustanovenia tohto článku na podnet inštitúcie určenej príslušným úradom členského štátu bydliska, len čo je o situácii tejto osoby informovaná, napríklad aj prostredníctvom inej dotknutej inštitúcie.

26. Podľa bodu 1 rozhodnutia č. Al z 12.06.2009 Správnej komisie pre koordináciu systémov sociálneho zabezpečenia o zavedení postupu dialógu a zmierovacieho postupu týkajúceho sa platnosti dokumentov, určenia uplatniteľných právnych predpisov a poskytovania dávok podľa nariadenia Európskeho parlamentu a Rady (ES) č. 883/2004 (ďalej len „rozhodnutie č. Al“) toto rozhodnutie stanovuje pravidlá na uplatňovanie postupu dialógu a zmierovacieho postupu, ktoré sa môžu použiť v týchto prípadoch:
a/ prípady, keď existujú pochybnosti o platnosti dokumentu alebo o správnosti podporných dokladov, ktoré uvádzajú situáciu osoby na účely uplatňovania nariadenia (ES) č. 883/2004 alebo nariadenia (ES) č. 987/2009, alebo
b/ prípady, keď existuje rozdiel v stanoviskách medzi členskými štátmi vo veci určenia uplatniteľných právnych predpisov.

27. Podľa bodu 5 rozhodnutia č. Al inštitúcia alebo orgán, ktorý vyjadri pochybnosti o platnosti dokumentu, ktorý vydala inštitúcia alebo orgán druhého členského štátu, alebo ktorý nesúhlasí s (dočasným) určením uplatniteľných právnych predpisov, sa týmto nazýva žiadajúcou inštitúciou. Inštitúcia druhého členského štátu sa týmto nazýva dožiadanou inštitúciou.

28. Podľa bodu 6 rozhodnutia č. Al ak dôjde k jednej zo situácií uvedených v bode 1, žiadajúca inštitúcia sa obráti na dožiadanú inštitúciu, aby požiadala o potrebné objasnenie jej rozhodnutia a v prípade potreby zrušila príslušný dokument alebo ho vyhlásila za neplatný, alebo preskúmala alebo zrušila svoje rozhodnutie.

29. Podľa bodu 7 rozhodnutia Al žiadajúca inštitúcia zdôvodní svoju žiadosť, pričom uvedie, že sa uplatňuje toto rozhodnutie, a poskytne príslušné podporné doklady, ktoré boli dôvodom žiadosti. Uvedie, kto bude jej kontaktnou osobou počas prvej fázy postupu dialógu.

30. Podľa bodu 9 rozhodnutia AI dožiadaná inštitúcia čo najskôr informuje žiadajúcu inštitúciu o výsledku svojho prešetrovania, ale najneskôr do troch mesiacov od doručenia žiadosti.

31. Podľa bodu 10 rozhodnutia AI ak sa pôvodné rozhodnutie potvrdí, zruší a/alebo ak sa dokument zruší alebo vyhlási za neplatný, dožiadaná inštitúcia o tom informuje žiadajúcu inštitúciu. O svojom rozhodnutí informuje aj dotknutú osobu a prípadne aj jej zamestnávateľa a oznámi im tiež, akými postupmi môžu toto rozhodnutie napadnúť v súlade s vnútroštátnymi právnymi predpismi.

32. Podľa § 120 ods. 1 zákona NR SR č. 461/2003 Z. z. o sociálnom poistení (ďalej len „zákon o sociálnom poistení“) sociálne poistenie vykonáva Sociálna poisťovňa.

33. Podľa § 120 ods. 4 zákona o sociálnom poistení sociálna poisťovňa pri výkone sociálneho poistenia plní funkciu prístupového bodu, príslušnej inštitúcie, inštitúcie miesta bydliska, inštitúcie miesta pobytu, styčného orgánu a je kontaktná inštitúcia na komunikáciu medzi príslušnými inštitúciami a príjemcami dávok a medzi inštitúciami členských štátov Európskej únie, inštitúciami štátov, ktoré sú zmluvnou stranou dohody o Európskom hospodárskom priestore a inštitúciou Švajčiarskej konfederácie.

34. Podľa § 2 zákona o sociálnom poistení sociálne poistenie podľa tohto zákona je:

a/ nemocenské poistenie ako poistenie pre prípad straty alebo zníženia príjmu zo zárobkovej činnosti a na zabezpečenie príjmu v dôsledku dočasnej pracovnej neschopnosti, tehotenstva a materstva,

b/ dôchodkové poistenie, a to:

1/ starobné poistenie ako poistenie na zabezpečenie príjmu v starobe a pre prípad úmrtia,

2/ invalidné poistenie ako poistenie pre prípad poklesu schopnosti vykonávať zárobkovú činnosť v dôsledku dlhodobo nepriaznivého zdravotného stavu poistenca a pre prípad úmrtia,

c/ úrazové poistenie ako poistenie pre prípad poškodenia zdravia alebo úmrtia v dôsledku pracovného úrazu, služobného úrazu (ďalej len „pracovný úraz“) a choroby z povolania,

d/ garančné poistenie ako poistenie pre prípad platobnej neschopnosti zamestnávateľa na uspokojovanie nárokov zamestnanca, na úhradu odmeny a výdavkov predbežného správcu podľa osobitného predpisu a na úhradu povinných príspevkov na starobné dôchodkové sporenie (ďalej len „príspevky na starobné dôchodkové sporenie“) nezaplatených zamestnávateľom do základného fondu príspevkov na starobné dôchodkové sporenie,

e) poistenie v nezamestnanosti ako poistenie pre prípad straty príjmu z činnosti zamestnanca v dôsledku nezamestnanosti a na zabezpečenie príjmu v dôsledku nezamestnanosti.

35. Podľa čl. 2 ods. 2 Ústavy Slovenskej republiky štátne orgány môžu konať iba na základe ústavy, v jej medziach a v rozsahu a spôsobom, ktorý ustanoví zákon.

36. V konaní nebolo sporné, že žalobcom je fyzická osoba - občan Poľskej republiky s bydliskom v Poľskej republike, ktorá vykonáva činnosť na vlastný účet v Poľskej republike a ktorá zároveň uzavrela dňa 01.12.2010 pracovnú zmluvu so zamestnávateľom v Slovenskej republike. Na žalobcu sa v zmysle čl. 2 ods. 1 základného priamo nariadenia vzťahuje Nariadenie (ES) Európskeho parlamentu a Rady č. 883/2004 o koordinácii systémov sociálneho zabezpečenia (základné nariadenia) a jeho vykonávacie nariadenie č. 987/2009. V zmysle čl. 288 Zmluvy o fungovaní Európskej únie (pôvodne čl. 249 Zmluvy o Európskom spoločenstve) je nariadenie právnym aktom únie, majúcim všeobecnú platnosť, je záväzný vo svojej celistvosti a priamo uplatniteľný vo všetkých členských štátoch. Nariadenie je nástrojom unifikácie európskeho práva a rozhodnutím orgánu členského štátu, vrátane vnútroštátneho súdu nie je možné vylúčiť jeho použitie pre konkrétny prípad.

37. Otázka, či žalobca spĺňa predpoklady pre aplikáciu čl. 13 ods. 3 základného nariadenia, a teda či je osobou, ktorá zvyčajne vykonáva činnosť ako zamestnaná osoba a činnosť ako samostatne zárobkovo činná osoba v odlišných členských štátoch, je predmetom hmotnoprávneho posúdenia, na vykonanie ktorého je príslušná výlučne inštitúcia určená vykonávacím nariadením. Inštitúcia príslušná na vykonávanie sociálneho poistenia v inom členskom štáte než určuje nariadenie na takého posúdenie

príslušná nie je. Akýkoľvek iný postup by totiž viedol k popretiu cieľa nariadení, ktorým je, o. i., aby osoby, ktoré sa pohybujú v rámci spoločenstva, podliehali systému sociálneho zabezpečenia iba jediného členského štátu, aby sa tak predišlo prekryvaniu uplatniteľných ustanovení vnútroštátnych právnych predpisov a komplikáciám, ktoré by z toho mohli vzniknúť (bod 15 preambuly základného nariadenia). Pokiaľ by o skutočnosti, či konkrétna osoba spĺňa podmienky uplatnenia čl. 13 ods. 3 základného nariadenia rozhodovali inštitúcie sociálneho poistenia, resp. sudy jednotlivých štátov samostatne, mohlo by dôjsť k situácii, že rozhodnú rôzne, následkom čoho by táto osoba podliehala systému sociálneho zabezpečenia viacerých štátov alebo nepodliehala systému sociálneho zabezpečenia žiadneho zo štátov. Práve na vylúčenie vzniku takýchto situácií európsky normotvorca prijal základné a vykonávacie nariadenie, pričom vykonávacie nariadenie v čl. 16 v spojení prípadne s rozhodnutím č. A1 stanovuje postup určovania uplatniteľnej legislatívy.

38. Z ustanovenia čl. 16 ods. 2 vykonávacieho nariadenia vyplýva, že uplatniteľné právne predpisy určí inštitúcia členského štátu bydliska osoby (pri porovnaní jazykových znení nariadenia : institution of the place of residence, inštitúcie miesta bydliska, der Träger des Wohnorts), ktorá má podliehať čl. 13 základného nariadenia. V prejednávanvej veci nebolo sporné, že žalobca má bydlisko v Poľskej republike. a teda na určenie uplatniteľnej legislatívy pre žalobcu je príslušná poľská inštitúcia ZUS.

39. Žalovaná bola povinná vyčkať na určenie uplatniteľnej legislatívy poľskou inštitúciou ZUS. Správne orgány Slovenskej republiky v oboch stupňoch neboli oprávnené pred právoplatným a vykonateľným rozhodnutím o uplatniteľnej legislatíve akokoľvek rozhodnúť, keďže nebolo zrejmé, či na prejednanie danej veci je príslušná slovenská alebo poľská inštitúcia sociálneho zabezpečenia.

40. Pokiaľ žalovaná poukazuje na čl. 16 ods. 4 vykonávacieho nariadenia a na existenciu dohody medzi ZUS a Sociálnou poisťovňou, ktorá nemusí mať podľa vykonávacieho nariadenia písomnú formu, kasačný súd považuje za potrebné zdôrazniť, že v každom prípade musí byť existencia takejto dohody žalovanou preukázaná a určenie uplatniteľnej legislatívy nesmie byť arbitrárne. Prispôsobenie faktov alebo udalostí, ku ktorým dochádza v jednom členskom štáte, nemôže v žiadnom prípade viesť k tomu, aby sa iný členský štát stal príslušným alebo jeho právne predpisy uplatniteľnými (bod č. 11 preambuly vykonávacieho nariadenia). Z administratívneho spisu žalovanej existencie dohody podľa čl. 16 ods. 4 vykonávacieho nariadenia nevyplýva. Pokiaľ žalovaná v odôvodnení preskúmaného rozhodnutia odkazuje na dohodu medzi ňou a poľskou inštitúciou ZUS, uzatvorenú na základe listu poľskej inštitúcie ZUS, kasačný súd uvádza, že list zo dňa 10.12.2013, ktorým mala žalovaná akceptovať návrh dohody a ktorý sa má vzťahovať na 1236 bližšie nešpecifikovaných osôb, nie je dostatočne určitý, čo do obsahu a subjektov, na ktoré sa vzťahuje. Dohoda podľa čl. 16 ods. 4 vykonávacieho nariadenia, aj keď nemusí mať písomnú formu, musí byť dostatočne určitá a musí z nej byť nepochybné zrejmé, na ktorú konkrétnu osobu sa určenie konkrétnej legislatívy vzťahuje.

41. Nad rámec uvedeného kasačný súd zdôrazňuje, že ak sa určenie poľskej legislatívy stalo, či stane konečným, nemá Sociálna poisťovňa právomoc vôbec konať a rozhodovať, čo je skutočnosť vyplývajúca jednak z účelu nariadení, ako aj zo slovenského právneho poriadku. Ako už súd vyššie uviedol, práve predchádzanie mnohosti uplatniteľných systémov sociálneho zabezpečenia a príslušných orgánov bolo dôvodom prijatia nariadení. Osoby, na ktoré sa základné a vykonávacie nariadenie vzťahuje, podliehajú právnym predpisom len jedného členského štátu, a z tohto dôvodu je tiež účelné, aby aj právomoc na vykonávanie sociálneho poistenia a akýchkoľvek konaní a rozhodovaní s ním spojených mala inštitúcia sociálneho zabezpečenia iba jedného členského štátu. K rovnakým záverom súd dospel aplikáciou slovenského právneho poriadku. Sociálna poisťovňa ako štátny orgán môže konať iba v rozsahu a spôsobom určeným zákonom, v tomto prípade zákonom o sociálnom poistení. Zákon o sociálnom poistení vymedzuje právomoc žalovanej vykonávať sociálne poistenie ako aj jeho rozsah, pričom tiež určuje jej špeciálne oprávnenia vo vzťahu k inštitúciám členských štátov Európskej únie, avšak aplikáciu legislatívy iného členského štátu v prípade jej určenia zákon medzi právomoci Sociálnej poisťovne nezarádil. Ak teda bola či bude právoplatne určená legislatíva Poľskej republiky, iba inštitúcia ZUS má právomoc konať vo veci žalobcovho sociálneho poistenia.

42. Právne úvahy, týkajúce sa úplnosti zistenia skutočného stavu veci čo do preukázania, či žalobca reálne činnosť zamestnanca na území Slovenskej republiky vykonával a tiež čo do miesta podnikania zamestnávateľa, považuje kasačný súd pre rozhodnutie veci za nadbytočné.

43. Kasačný súd nevyhovel ani návrhu žalobcu na prerušenie z dôvodu riešenia prejudiciálnej otázky vzhľadom k skutočnosti, že konanie o prejudiciálnej otázke, na ktoré poukazoval žalobca, už medzičasom bolo skončené.

44. K judikatúre Najvyššieho súdu Slovenskej republiky uvádzanej krajským súdom aj žalovanou kasačný súd dodáva, že vzhľadom na odlišný právny názor vyjadrený v rozhodnutiach rôznych senátov Najvyššieho súdu Slovenskej republiky Veľký senát správneho kolégia Najvyššieho súdu Slovenskej republiky v unesení č. k. 1Vs/1/2018 prijal záver, ktorým judikatúru v tejto oblasti zjednotil. V tomto uznesení uviedol, že definitívne určenie uplatniteľnej legislatívy iného členského štátu Európskej únie od určitého dátumu podľa čl. 16 ods. 3 vykonávacieho nariadenia alebo vzájomnou čl. 16 ods. 4 vykonávacieho nariadenia vylučuje právomoc Sociálnej poisťovne ako inštitúcie podľa čl. 1 písm. p/ základného nariadenia na rozhodovanie o uplatniteľnej legislatíve. Zároveň Veľký senát prijal záver, že dohoda podľa čl. 16 ods. 4 vykonávacieho nariadenia musí byť určitá, čo do obsahu ako aj subjektov, ktorých sa má určenie uplatniteľných právnych predpisov týkať a súčasne musí byť zachytená v akomkoľvek formáte a založená do spisu.

45. Vzhľadom na uvedené argumenty kasačný súd dospel k záveru, že napadnuté rozhodnutie žalovanej vychádzalo z nesprávneho právneho posúdenia veci, keď žalovaná bez zákonného dôvodu predčasne posudzovala existenciu sociálneho poistenia podľa právnych predpisov Slovenskej republiky bez toho, aby bola legislatíva záväzne určená postupom ustanoveným v koordinačných nariadeniach a v nich určeným príslušným orgánom. Preto podľa § 462 ods. 2 SSP rozsudok krajského súdu č. k. 14S/73/2014-162 z 28.11.2016 zmenil tak, že rozhodnutie žalovanej zrušil a vec jej vrátil na ďalšie konanie.

46. V ďalšom konaní žalovaná bude postupovať v naznačenom smere tak, aby odstránila vyššie uvedené pochybenia, pričom je viazaná právnym názorom kasačného súdu. Žalovaná vyčká na určenie uplatniteľnej legislatívy, prípadne využije postup podľa čl. 16 ods. 3 a 4 vykonávacieho nariadenia v spojení s rozhodnutím Al.

47. O náhrade trov konania ako aj trov kasačného konania kasačný súd rozhodol v súlade s § 467 ods. 1 a 2 v spojení s § 167 ods. 1 SSP tak, že úspešnému žalobcovi primal náhradu trov konania na krajskom súde ako aj náhradu trov kasačného konania.

48. Toto rozhodnutie prijal senát pomerom hlasov 3:0.

Poučenie:

Proti tomuto rozsudku nie je prípustný riadny opravný prostriedok.